

Spis treści

Przedmowa	5
I	
List pastora w *** do nowego pastora w ***	15
„Przestanie dobrze słyszę, lecz przecież brak mi wiary”. Czy Goethe był chrześcijaninem?	28
II	
Satyr albo ubóstwiony diabeł leśny	97
„Do zstąpienia w głębinę poznania się gotujcie”. Goethe (auto)ironiczny	120
III	
Prolog do najnowszych objawień Boga	149
„Saul wśród proroków”. Goethe, Biblia i racjonaści	152
IV	
Paralipomenon nr 50	175
„Incommunicabilia”. Goethe cenzurowany i cenzurujący	179
V	
Izrael na pustyni	203
„Nie wolno nam mówić o nich ani dobrze, ani źle”. Goethe wobec Żydów i judaizmu	223
VI	
Uroczystość świętego Rocha w Bingen	255
„Barokowe pogaństwo”. Goethe i katolicyzm	285

VII

Epoki ducha	325
„...i znów nadchodzi chaos”. Goethe katastroficzny	330

VIII

Justus Möser	351
„Poezja życia”. Goethe zabobonny racjonalnie	354

IX

Jedno i wszystko	389
„Bo wszystko musi stopnieć w nicości, jeśli chce trwać w istnieniu”. Poetycka eschatologia Goethego	391

X

Testament	419
„Niech rozum czuwa wszędzie”. Goethe – poeta filozofujący	421

Przypisy	437
Ważniejsze postacie wzmiankowane w tej książce	506
Wykaz zastosowanych skrótów i skrótów	512
Bibliografia (wybór)	514
Indeks osób	522

Tadeusz Zatorski – germanista, wydawca i tłumacz, autor esejów poświęconych literaturze i kulturze niemieckiej. Laureat Nagrody im. Karla Dedeciusa. Tłumaczył między innymi Heinricha Heinego, Heinricha Bölla, Maxa Webera, Hansa Künga i Franza Overbecka. W 2006 roku w jego opracowaniu i przekładzie ukazał się obszerny wybór z *Brulionów* Georga Christoph'a Lichtenberga, zatytułowany *Pochwała wątpienia*.

Niełatwo się oprzeć wrażeniu, że znajomość Goethego w Polsce jest jakby nieco jednostronna. Dobrze znany jest nam Goethe wzniosły, spizowy, autor jednego z najślawniejszych w dziejach dramatów, „bóg, który zszedł z Olimpu” [...].

Znacznie słabiej, jak się wydaje, znany jest nad Wisłą Goethe prześmiewca i satyryk, Goethe ironiczny i, co nie mniej ważne: autoironiczny, Goethe ineditów i paralipomenów, frywolny, a niekiedy wręcz obsceniczny, cenzurowany, ale i usiłujący, choć z różnym powodzeniem, cenzurować innych, Goethe odrzucający chrześcijaństwo, ale czyniący to „z powodu religii”, zafascynowany koncepcjami reinkarnacyjnymi i budujący własną eschatologię, zabobonny, ale i racjonalnie analizujący zabobon, Goethe niewolny od uprzedzeń antysemickich, ale i przyjaźniący się z Żydami. Takiego właśnie Goethego próbuje przybliżyć niniejsza książka.